923
L. IV. 5

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՀԱԻԱՔԱԾՈՅ

ԲՈՐՈՑԿԱՆ, ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ,

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ, ԵՒ ԱՅԼՆ ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՎԷՊԵՐ, ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ, ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ԽԱՂԵՐ

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ ԵՒ ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

ՀԱՏՈՐ Ա.

1882

ՀՐԱՄԱՆԱՒ ՀԱՅԱՐԱԿԱՅ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՔ
Ն. Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՈՒ Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Եր Ազգին համար օգտակար հրատարակութիւնից պէտք որչափ անհրաժեշտ է, նոյնչափ ցաւալի դըժբաղդութիւն է տեսնել նոցա հետզհետէ նուազիլը:

Երեսուն տարուան մէջ 100–120 տեսակ Լրագիր ու Հանդէս ի լոյս ընծայուեցան զանազան նիւթոց վրայ խօսել, բայց կ'տանջուիմ ըսել, որ անոնցմէ տասն իսկ մինչև այսօր չմնացին:

Ատա մեր նպատակ Լրագրաց և Հանդէսներու լինչ պատճառաւ դադարիլը բացատրել չէ:

Բացատրենք մեր միտքը:

Այլազան Լրագրաց և Հանդէսներու մէջ մին՝ թատրոն Բարեկամ Մանկանց և միւսը Աւետաբեր Տղայոց, որոնց նպատակ ընտրեցին Տղայոց հետ խօսիլ· սակայն առաջինը հազիւ երկու տարուց չափ տղայոց հետ խօսելու տարաբաղդութիւնը և վերջինը չնորհիւ Ամերիկացի Պատ· Միխօնատց մինչև այսօր չարունակուելու բարեբաղդ վիճակին ունեցան:

Եւ այն ալ ինչ վիճակ····:

Սոյն երկու Հանդէսներու նպատակն բացատրել դժուարին, և մեր Ազգին համար գրչակարեւոր պէտք մը լինելը՝ կարծեմք ամեն Ազգայնոց յայտնի է: Գանգի ամեն օր մեր աչաց առջև կը տեսնենք եւրոպական լեզուաւ ի լոյս եկած անհամար հրատարակութիւնները. և երբ այն լուսաւորեալ ազգերը միշտ կը չարունակեն այսպիսի գործեր և իրենց ազգին մանկտւոյն համար պէտք մը կ'զգան, գրչակարեւոր պիտոյք մ'է մեր Ազգին համար՝ որ մինչև այսօր քանի մը տեսակ մանկական հանդէսներ չունի:

Տխուր տպաւորութիւն կ'ազդէ հոգի, երբ կը տեսնենք Հնդկաստան

բակեալ տղայոց լրագիր մը պատկերազարդ՝ որ 16 երեսէ բաղկացեալ և գինը 1 բէննի է՝ (քանի մարտչէն պակաս,) որ հաղարա- ւոր օրինակ կը տարածւի մինչդեռ մեր Ազ- գին մէջ եթէ մէկը այսպիսի հրատարա- կութեան ձեռնարկէ՝ հարիւր յիսուն յաժա- նորդ և հինգ հարիւր ձրի կարդացող կ'ու- նենայ • • • • :

Այս յուսահատական վիճակին և զանա- զան դժուարութիւններ մեր աչաց առջև ունենալով հանդերձ՝ չատոնց ի վեր կը վարձաքէնք տղայոց համար մի պատեհ- բազարդ հանդէս հրատարակել, և վերս- յիշեալ արգելքներէն դատ՝ երեք մեծ և դժուարայաղթ խոչընդոտք դիմեղ կասեցու- ցած էին մինչև ցայսօր այդ դրծին ձեռ- նարկելէ, բայց ընդհակառակ յարգը ճանչցող աղնիւ Բարերարի մը Գէորգ Է- ֆէնեան Զարդարեանի, ամենայն արգելք խափան վերցան :

Նախ՝ եթէ պէտք եղած պատկերներն ծախու առնել ուզէինք, և կամ վարպետի մը չնորհել տայինք, անկարելի դրծի մը ձեռ- նարկած պիտի վինէինք • քանզի ահագին դումար մը այդ բանին պիտի յատկանար, որ մեր կարողութենէն չատ վեր է • որով- հետեւ տարին հարիւր ոսկւոյ դումար մը չէինք կրնար ունենալ և չունէինք ալ որ Ազգին նուիրէինք : Այլ երբ մենք այդ ար- ուեստը ինքնին սորվելու ջանք ըրինք՝ դը- րեթէ տասն երեք տարի առաջ, վերյիշ- եալ Աղնիւ Անձին խրախուսանօք և ձե- ռնտուութեամբ յարատեւ աշխատեցանք, և կարողացանք մեր արուեստը մինչև ներ- կայ վիճակը հասցնել, որով այդ գլխոյն մին խափան վերցաւ • եւ մեր չունեցած դը- րամագլխին տեղ՝ աշխատութիւնիս մեր սիրելի Ազգին նուիրելու պարտաւորեցանք :

Երկրորդ՝ տպարանի մը պէտքը, որ նոյն- պէս մեր նիւթական կարողութենէն կարճ յոյժ վեր էր • բայց այն ալ մեր յարատեւ ու անվհատ աշխատութենէն և տարածայ- ման խնայողութենէն առնելցուցած դուռա- րով՝ և դարձեալ նոյն բարերարին օժան- դակութիւնը իբր ստացուածքն եղած տպարանը ծախու առնք : Աւ. սոյնպէնիւ Անձն մեր երախտապարտութիւնն անհուն է, զոր հրապարակաւ յայտարարել՝ քաղցր պարտականութիւն մը կը համարինք :

Արդ՝ սոյն երկու ամենամեծ դժուարու- թիւնք մեր կողմանէ դիւրացած են և դրա- ծին շարունակութիւնն ապահովեալ: կը մը- նայ՝ վերջին և ամենակարեւոր պէտքը, այն է՝ հրատարակելի Հանդէսին նիւթական ա- պահովութիւնը : Այս մասին ալ կը մնայ մեզ յոյս մը՝ մեր սիրելի Ազգին խրախու- սանաց ու օժանդակութեան վրայ, որով վճռած ենք մեր փոքրիկ անհատներուն արդ- ար ու մտաց բարոյական ու կրթական զարգացման յատկացեալ ԲՈՒԲԱՍՏԱՆ մը մշակութիւնի և քաղցրաբոյր պտուղ տալ :

Քանի մը խօսք ալ Բուբաստանին բա- ժանդակութեան ու պայմանաց վրայ :

Պարտականութիւնը պիտի լինի՝ Բարոյա- կան և Քրիստոնէական պարտականութեանց վրայ հանուռօտ տետութիւններ : — Նշա- նաւոր և երեւելի անձանց մանկութիւնք և հնարագէտ անձանց կենսագրութիւնք՝ նան- դերձ կենդանագրօք և նշանաւոր անցից պատկերներով :— Մանկական վէպեր : — Բարոյական Մանրավէպեր : — Կարեւոր և օգտակար արուեստից և դիւտերու վրայ հանուռօտ և պարզ ծանօթութիւններ : — Աշխարհագրութեան և Բնական պատ- մութեան վրայ տեղեկութիւններ : — Հե- տաքրքրական՝ փոքրիկ և ուսումնական ճանապարհորդութեանց պատմութիւններ :—Զը- ւարճալի և դիտական խաղեր՝ թէ մանչ և թէ աղջիկ տղայոց համար : —Բազաքաւարու- թեան, Մարմնամարզի և Լողալու վրայ պատճառ:—Առածներ, Հանելուկներ, եւ, եւ:

Այսպիսի նիւթոց վրայ խօսելու համար՝ մեզ առաջնորդ ընտրած ենք Եւրոպական լեզուաւ՝ մանուկներ տղայոց համար հրա-

տարակուսած լրագիրներուն հանդէսները, զորս մանաւանդ պատկառանօք կարդալ հմուտ անձանց ձեռք թարգմանել կուտամք և ապագայ եղած պատկերաց ամենքն ալ նոյն հանդէսներէն կ'ընդօրինակեմք : Մխով բանիւ՝ ամեն ջանք ի գործ դրած ենք մեր սոյն հրատարակութիւնն ամենանոր, օգտակար և ղուարճալի հանդիսացնելու համար :

Բուբաստանի Ա. հատորը 24 թերթ և 384 երեսէ պիտի բաղկանայ, մէն մի թերթ 16 երես . և պիտի հրատարակուի 15 օրն մի անգամ , սոյն Յայտարարութեան դրքով և դրերով տպագրուած և ամբողջ գործը 170ն աւելի պատկեր պիտիպարունակէ :

Բուբաստանի ամբողջ տարեկանին դինն է երկու արծաթ Մէճիտ՝ թղթատարութեան ծախքը մեր վրայ ըլլալով հանդերձ :

Սոյն հրատարակութիւնը Աղգիս ամեն կարգի աղայոց օգտակար և միանգամայն դիւրատանելի ընելու համար՝ մասնաւոր պայման մը կատարելիք . մոխանակ երկուքի՝ մէկ Մէճիտ պիտի վճարեն այն աղքատի զաւակներ , որք իրենց դպրոցի հոգաբարձութենէն և կամ վարժարանի գլխաւոր Դաստատուէն վկայագիր մը բերեն մեզ՝ յորում իրենց աշխատասէր և ուսումնասէր լինելնին կը յայտնուի : Այսպիսիք՝ եթէ պէտք լինի՝ թղթատարութեան ծախքը պարտաւոր են վճարել :

Բաժանորդագրութիւնք Ա. թերթէն կսկսին վերջանայ բաժանորդագրութեան դինն է 25 դրուշ :

Բուբաստանի թերթերը հատով չպիտի ծախուին . քանզի լրագիր չէ, և թէ մինակ մէկ թերթը առնողը մեզի ամբողջին չափ գնաս տուած կ'ըլլայ , հետեւաբար՝

Երկրորդ թերթը Մեծ . Բաժանորդաց ցրուած ժամանակ՝ միանգամայն անդորրագիրն ալ պիտի ուղարկեմք , և կը խընդրեմք որ նոյն թերթին հետ կամ անդորրագիրն ընդունին և կամ առաջին թերթին հետ միատեղ՝ յետս դարձնեն :

Բուբաստանը՝ կանոնաւոր կերպիւ իր ընթերցողաց ձեռքը հասցնելու նպատակաւ յարմար դատեցինք՝ տարեգլխէն առաջ հրատարակել սոյն յայտարարութիւնը և խնդրել Մեծ . ծնողքներէ՝ որ եթէ բարեհաճին բաժանորդ գրել իրենց զաւակունքը , շնորհ ընեն բնակարաններուն հասցէն և միանգամայն իրենց զաւակաց անունքը մեզ ծանուցանել, որով դիւրութիւն կ'ստանանք տեղական թղթատարութեան միջոցաւ ուղղակի իրենց հասցնել :

1881 Դեկտեմբեր 15

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՔ

Ն. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ Ս. ՏԵՕՎԼԵԹԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ . — Բուբաստանի վերաբերեալ ամէն և է դրութիւն՝ պէտք է ուղղել հրատարակչաց միոյն , Կ. Պոլիս, Սուլթան-Համամ թիւ 14 . Զարդարեան Տպարան :

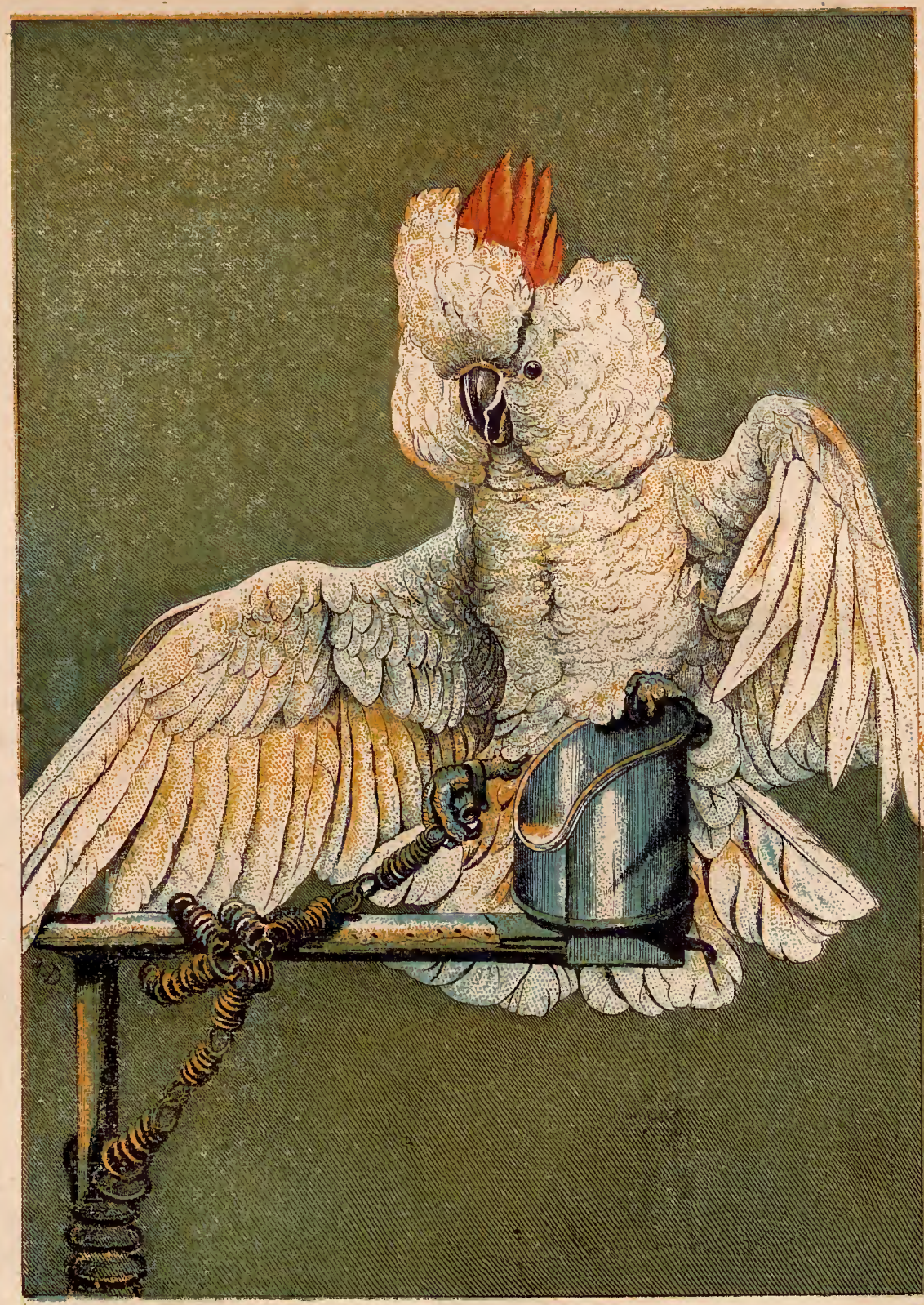

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ՝ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՄԵՂՄՈՒԿ

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ Ա· 1882 ԿՈՒՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՕԼԻՍ ՏԵՏՐ 1

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ԱՒ ՀԱՑ ՄԱՆԿՈՒՆ

ԲՈՒԲԱՍՏԱՆ ԱՌ ԶԱՑ ՍԱՆԿՏՔՆ

Եկէ՛ք, Հայ տղաք,
Իջնե՛նք ԲՈՒԲԱՍՏԱՆ,
Ուր տեղ կը բուսնին
Ծաղկունք զանազան։

Տեսէ՛ք գոյներնին
Ի՛նչ գեղեցիկ են,
Հոտերնին ի՛նչպէս
Անոյշ կը բուրէ։

Գոնէ մէկ քանի
Ծաղիկ քէ ժողուէք
Այս ԲՈՒԲԱՍՏԱՆԷՆ
Ուր յայց եկեր էք,

Մի փուճջ կ'ուզեցաք,
Որով չ'են փախչիր
Գոյներն ու հոտը,
Եւ ինք չի բոմփիր։

Չի անթառամ են
Ծաղկունք գիտուքեան.
Նոցա գերին ու բոյր
Կ'ապրին յաւիտեան։

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՕՐՀՆԱԾ ՄԱՆՈՒԿԸ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՕՐՀՆԱԾ ՄԱՆՈՒԿԸ

Իսակ ամենամեծ յատկութիւնն ունէր նկարչութեան : Գրեթէ առանց մէկուն օգնութեան սկսեր էր փոքրիկ պատկերներ դծել, որք թէ և ըստ ինքեան ամենևին նշանակութիւն չունէին, սակայն դծողին տարիքն ի նկատի առնուելով՝ մեծ արժանիք կ'ստանային : Հայրը գինքը դրաւ նշանաւոր պատկերհանի մը քով՝ որ արուեստն սորվի իր դեղեցիկ նրբութիւններուն : Սիսակ ուսաւ եւ աղէկ ուսաւ : Իր առաջին գործն եղաւ նկար մը, որ կը ներկայացնէր զՅիսուս՝ փոքր աղայ մը օրհնած սլսհուն :

Այս գեղեցիկ պատկերին աւելի նչանակութիւն մը տալու համար՝ Սիսակ դէմն առաւ իր փոքրիկ քոյրն, որ երկու տարեկան էր, և սիրուն ու դեղեցիկ աղջիկ մ'էր Զարուհի անունով, և անոր դէմքը տուաւ Յիսուսի օրհնած աղուն :

Սիսակ՝ իր բնական ջանասիրութեամբն և սոյն արուեստին ունեցած յարմարութեամբը՝ վարպետ նկարիչ մ'եղաւ, և իր ծնողքն ալ կը պարծէին իրենց զաւկին տաղանդին վրայ :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

Անգլիա արուեստներուն ուսումը՝ աշխատասէր ծուլութիւն մ'է :

— Լաւ է երիտասարդութեան սէր հայ ուսել՝ քան թէ ծերութեան :

ՆՈՐ ՇՐՋԱԶԳԵՍՏՆ

Ծննդեան Տօնին, Տիկին Մարիամ իր Սաթինիկ աղջկանն համար կապոյտ սընդուսէ շրջազգեստ մը չինել տուաւ : Խըթման դիչերն ուշ ատեն դերձակը շրջազգեստը բերաւ : Սաթինիկ անմիջապէս հագաւ՝ տեսնելու համար թէ աղէկ է մի, և խիստ գեղեցիկ գտաւ զայն :

Այս ծանր շրջազգեստին ստակը դերձակին վճարելէ ետեւ, Տիկին Մարիամ աղջկանն ըսաւ .

« Այս իրիկուն շատ ցուրտ է, սա մեր ընդելիկն գաւաթ մը տուր Պարոնին : Բայց ճրագ ա՛ռ, վասն զի մութ է : »

Սաթինիկ քիչ մը վերջը չիչ մ'առած եկաւ, գաւաթը լեցնելով՝ տուաւ դերձակին, և դէմը կեցաւ, որպէս զի երթէ ուզէ՝ նորէն լեցնէ : Դերձակն ի մի ումպ խմեց ընդելին, բայց անմիջապէս նետեց գաւաթը՝ քիթը բերանը ծռմրկելով :

Սաթինիկ մօրն ըսածը մոռիկ չընելով՝ ճրագ չէր առեր, և մութուն՝ փոխանակ այն ընդելուին չիչն առնելու, մեղանի չիչն առեր էր : Իր գեղեցիկ կապոյտ շրջազգեստը վերէն վար մեղանի բիծերով ծածկուեցաւ, ոմանք փոքր, ոմանք մեծ, անանկ որ ալ եւս անկարելի էր հագնիլ զայն : Խեղճ աղջիկը չերմաջերմ կ'արտասուէր : Բայց մայրը ըսաւ .

« Ահա անհնազանդութեանդ հետեւանքը : Ուստի վաղը հին շրջազգեստովդ եկեղեցի գնաս որ սովրիս, և մինչեւ երկու տարի ուրիշ շրջազգեստ չպիտի գնեմ : »

Հայրը, որ այս միջոցին ներս մտաւ, եղելութիւնը իմանալով՝ խիստ արդարացի դիտողութիւն մ'ըրաւ այս դիպուածին վրայ :

« Այն անմիտը որ, ըսաւ, խաւարը

ԵԿՓԱՆԻԿ (*Սարդա քոշոռ*)

լսեն և ուխտութիւնն ուսումն նա-
խամեծար կը համարի, ըսող դիտոյ
թէ՝

« երբ տան մը կամ մտքի մը մէջ լոյս
չկայ, շարունակ բծեր եւ պակասու-
թիւններ յառաջ կուգան : »

ՎԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐՈՑԿԱՆ

Ա.

Աստուած

Աստուած ստեղծեց երկինքն ու երկի-
րը ու բոլոր անոնց մէջ եղածները :

Ամէն բան ան ստեղծեց. թէ՛ մեր աչ-
քին տեսնուածներն և թէ չտեսնուած-
ները. ամենաւերջին բաներն ալ, խո-
տին տակի մէջատն ու երկինքի մէջ ե-
ղած Արեւը :

Սիրելիք, դուք կը տեսնէք Արեգակը
որ՝ փայլուն ու շքեղ կը ճամբորդէ՝ հե-
ղեղներու նման լոյս սփռելով,

կը տեսնէք երկինքը, դիշերուան մու-
թին մէջ աստղերուն բազմութեամբ լեց-
ուած, որոնք կը փայլին, և ծովու ե-
ղերքը եղած աւազի հատերուն պէս ան-
թիւ են : Կը լսէք հովերուն մռնչելը, փո-
թորկին ուշղնութիւնը և կայծակին զար-
նելու որոտումը :

Եղանակներուն ընթացքը դիտենք :
Գարնան մէջ կը տեսնենք բուսոց ընձիւղ-
ներուն ծլիլը. յետոյ ամառուան տաքու-
թեամբ բուսոց ածիլը : Ահա հասունցած է
ցորենը իր ոսկեգոյն հասկերուն մէջ, և
գեղեցիկ պտուղները ծառերուն վրայ
կարմրեր են :

Կ'ուզայ աշունն, և մարդիկ կ'սկսին
ցորենն ու գարին հաւքարել իրենց չոր-
մարաններուն մէջ և պտուղները հաւա-
քել պտղարաններու մէջ ու պահել :

Արեգակը՝ իր պայծառ լոյսովը, գի-
շերը՝ իր աստղերովը, պտղաբեր երկիրը՝
դաշտերուն մէջի հասկերովը, ծառերը՝
իրենց պտուղներովը, ասոնք ամէնքն ալ
Աստուծմէ են. ամէնն ալ Աստուծմէ գո-
յացած է :

Ո՛վ Աստուած իմ, Դուն մեծ ու բարի
ես՝ Քու կարողութեամբդ եւ բարու-
թեամբդ :

ԵԿԵԱՆԻԿ (Սաքրա գուդու)

Ամէն տղայ կը ճանչնայ եկեղեցին իր
կարմրուկ դիմօքն ու թեւերուն ոսկեգոյն
դեղնութեամբն, որոնք գինքը մեր կի-
մային ամէնէն սիրուն թռչուններէն մին
կ'ընեն : Իր չափազանց կրակոտութիւնն,
որով վայրկեան մը մի եւ նոյն տեղը չի
կենար. կոնամէ ու չիչի նման սուր եր-
կար կտուցը, որ միշտ աշխատիլ, պեղել,
հատիկ մը կոտրել կ'ուզէ, մէկ մէկ պատ-
ճառներ են կարծես՝ որ իրեն համար ա-
զատութիւնն անհրաժեշտ է և վանդակի
մէջ ապրիլն անկարելի : Սակայն կ'ապրի,
եւ իր գործունէութիւնն կը գործածէ
անդադար չարժելու, դատը մէկ կողմէ
միւս կողմ տանիլ բերելու, իր կանե-
փահատն հատիկ հատիկ ուտելու, մինչև
անգամ զանազան խաղեր ալ կ'ընէ. կը
հաւանի, ուտելու և խմելու համար, իր
վանդակին առջև կախուած դաւաթէ ա-
ւազանէն փոքրիկ մատնոցով ջուր քաշել,
մեռեալ կը ձեւանայ և տէրն հրամայելուն
պէս՝ յարութիւն կ'առնէ : Բայց ինչ պէտք
է անոր հնազանդութիւնն չարաչար դոր-
ծածել եւ գինքը դերիի նման հնազան-
դութեան մը ենթարկել, քանի որ իր
բնական ընտանութեամբն կրնանք գինքը
մեր կամաւոր ընկերն ու ազատ բարե-
կամն ընել :

Փարիզէն տասն երկու մղոն հեռու Ուազի նահանգին մէկ փոքրիկ գիւղին մէջ, եկեղեցիկ մը կար, որ իր բնիկ երկրին մէջ երկար տարեն հռչակաւոր եղաւ։

Շաբաթը երկու անգամ մայրաքաղաք գացող տէրհանդակին մէկուընն էր, եւ քիչ քիչ վարժուեր էր տիրոջն հետ երթալ։ Առջի բերան կառքին առջեւէն կը թռչտէր եւ երբեմն տիրոջը նստած նըստարանին վրայ կը թառէր, ուսկից կըրնար սէգ եղած տարեն թռիլ ու ճամբան պատահած իր տեսակէն թռչուններուն հետ խօսակցիլ ու ճլուրտալ։ Բայց քիչ տարեկէն տէրհանդակի քառանիւ կառքին դանդաղութենէն ձանձրացաւ եւ սկսաւ ինքն առաջ թռիլ։ Վերջապէս տվրեցաւ չհասկ քաղաք երթալ եւ տիրոջը դալուստն իմացնել պանդոկապետին։ Եթէ օդը դէշ ըլլար՝ տէննէկին անկիւնը տիրոջը կ'սպասէր. իսկ եթէ գեղեցիկ՝ անվիճապէս կը վերադառնար տէրը դիմաւորելու։ Ամէն անգամ իրարմէ բաժնուելնուն համ պիրար գանելնուն, փոփոխակի անանկ անհատնում դգուանքներ ու սիրոյ ցոյցեր կը յայտնէին որ, կարծես թէ դարերէ ի վեր պիրար չէին տեսած։ Այս սիրուն բարեկամութիւնը մինչեւ եկեղեցիկն մահը տեւեց։

Ո՛հ, նախանձելի օրինակ մը կրնայ ըլլալ եկեղեցիկն՝ այն տղոց, որ բարեկամութեան ընչ տեսակ անուշ բան մը ըլլալը չեն գիտեր։

Եկեղեցիկին բոյնը ձիւղ ու ձիւղ օրօրոց մ'է, ընդհանրապէս թզենիներու, պտղատու ծառերու ճիւղերուն ծայրը կը դըտնուի։ Ամենափոքր հովով մը՝ ճիւղը կ'երերայ, բոյնը կ'օրօրի եւ մեղմիւ կ'օրէ մայրն ու ճագերը, մինչդեռ արուն՝ քիչ մը հեռուն թառած, զուարթօրէն կ'երգէ։ Եթէ Ռաբական կոչուած ամենատարածուն հողն ալ վշէ՝ ինչ փոյթ։ Որչափ ուժով ցնցումներ որ ըլլան՝ մայրը չի շարժիր, իր գանճուն վրայ կը կենայ ու գայն կուրծքովը ու թեւերովը կը ծածկէ. կը վստահի իր ծառին, գարնան եւ Աստուծոյ, որ ցած ճայնիւ կ'ըսէ իրեն. — «Մի՛ վախնար, ժամանակիդ թխսէ, ապրես քեզ չի խաբեր։»

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԵՂԵՐ

Գրիգորի ծնողքը խիստ հարուստ էին, բոլոր ուզածը կ'ընէին և ամէն կողմէ երես կուտային իրեն։ Բայց շուտ մեռան և դեռահասակ որբը գիւղ գնաց իր մօրեղբօրը քով բնակելու։

Սկիզբները գիւղական կեանքը չյարմարեցաւ իրեն։ Դեռ հօրը տունը եղած ատեն՝ մեծաւ մասամբ ժամանակը պարապ կ'անցընէր. բայց հոս շարունակ աշխատիլ պէտք էր։ Առաջ ամէն տեսակ պատուհասներ կերակուր կը հրամցնէին իրեն, հիմա պարզ ջուր և սեւ հացով պէտք էր շատանալ։ Գաղթին մէջ ընկերական հաճոյքներն շատ անգամ մինչեւ կէս գիշեր կը տեւէին, գիւղը որոշեալ ժամուն կը պառկէին։

Թէ և Գրիգոր խիստ դժուարութիւն կը քաշէր այս կեանքին վարժուելու համար, սակայն չուտով հասկցաւ անոր ընծիր հետեւանքներն։ Արդարեւ առաջ գրեթէ շարունակ հիւանդ էր, երեսին դոյնը նետած և շատ անգամ կ'տախտուէր գետ ուտելու. մինչդեռ հիմա աքանչելի առողջութիւն մ'ունէր և ծառի նման ուժեղ ու վարդի նման թարմ կ'ըլլար՝ առանց բժիշկ կարօտութեան։ Ասոր համար շատ անգամ կ'ըսէր։

«Մօրեղբայրս իրաւունք ունի եղեր «երբ կ'ըսէր թէ՝ մարմինդ ու միտքդ առողջ պահելու միջոցներն բոլորովին դիւ «տութեան մէջ մի՛ փնտռեր. աշխարհիս «երեք լաւագոյն բժիշկներ՝ Աղխատուքիւն, ժուժկալութիւն եւ Գոհունակութիւն եմ։

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԵԻԵԱՒ ԱՐԱՆՑ

ՓՈՓՐԻԿ ԴԱ. ՏԱՐԿԱՍՈՒՆՆ

ԱՂՈ

Սոսկալի ցուրտ մը կար – ամբողջ գաշտը ձիւնով ճերմակեր էր և հեռուէն տուներու տանիքներն և պիւղին զանգակատուններն ձիւնատպատ կ'երեւնային — ծառերն իրենց լերկ ոտերն կ'երկնցնէին կմախքներու պէս , և անոնցմէ նաւի կըտորներ կը կախուէին տերևի տեղ :

Տան երեք տարեկան խելօք տղայ մը, գէշ հագուած , առանց դուլպայի և ոտքը հին ու ծակոտի կօշիկներ անցուցած , Մըլէօնէն Օրլէան տանող ճամբէն կ'երթար : Այդ ճամբան այսօրուան պէս արքունի մեծ ու դեղեցիկ ճամբայ մը չ'էր , և ոչ ալ մէկ քանի ժամու մէջ Մըլէօնէն փարիզ տանող երկաթուղի կար :

Այս պատահմէնն գրեթէ 300 տարուան բան է , և այն ատեն Գաղղիոյ ճամբաներն ճշմարիտ անդունդներ էին . տեղ տեղ տիղմով , քարով , ծառի կոճղերով ծածկուած և նայիս որ մէկէն ի մէկ անտառի մը կամ դաշտի մը մէջ կը վերջանար :

Այն ատեն շատ օրեր պէտք էր Մըլէօնէն Փարիզ երթալու , և խեղճ տղան հեռաւորութիւնն աւելնալով՝ կարծեր էր որ երեկոյին կը հասնի : Ըսեր էին իրեն որ Սէն գետը Մըլէօնէն Փարիզ կ'երթար , և ինքն ալ մտածեր էր թէ շատ մօտ ըլլալու է , և ինչպէս որ Սէն գետը կը հասնի՝ ես ալ պիտի հասնիմ : Թէ և առաւօտուն խիստ կանուխ ճամբայ ելեր և ամբողջ օրն անդադար քալեր էր , սակայն գիշեր կ'ըլլար և գետ ինքը Օրլէանի զանգակատունը չ'էր նըշմարէր . կարծեց թէ մոլորեր էր , բայց որո՞ւ հարցնէր իր ճամբան . դժբաղդաբար առաւօտնէ ի վեր ո՛չ ձիաւորի մը և ո՛չ հետիոտի մը հանդիպած էր , և կարծեց որ աս ալ երկնից մէկ պատիժն էր . սակայն իր յոյսը հաստարակաց օդնութեան վրայ էր , ինչու որ ճամբայ ելած ատեն բերանը պատառ մը հաց չ'էր դրած : Մանկական յանիւթութեամբ առջի բերան շուտ շուտ քալեր էր , երբեմն ալ տաքնալու համար վազեր էր : Բայց դաշտարկ մորը մարդուս սրունքները կը տըկարացնէ . և քիչ ատենէն սկսեր էր ծանր քալել , ու վերջապէս ընկճած ինկեր էր մացառի մը վրայ , չը կրնալով ճամբան գտնել ձեռն մէջէն , որ կը տատանար քանի գիշերը սկսեր էր :

Հառաչանքներ կ'արձակէր ու ատեն ատեն կը գոչէր , « Ո՛հ , Աստուած իմ , ո՛հ , մայր իմ » : Որովհետեւ տըղան միշտ կը վախչէ տառապեալ տղուս մը , նոյն իսկ չափահաս մարդու մը բերնէն . վասն զի ինչպէս որ Աստուած երկինքն կը պաշտպանէ , այնպէս ալ մայր մը մարդկային պատասպարան մ'է , որ միևչեւ ցմահ կը պատսպարէ զմեզ :

Ուստի խեղճ փոքրիկ Թափառականն՝ այս թշուառ վիճակին մէջ մայրը կը կոչէր , որմէ առաւօտուն հատատատմունքով բաժնուեր էր առանց մնաս բարով մը ըսելու :

Երբ այսպէս կը յուսահատէր և ի'զդար որ ցուրտը իւր մարմինն կը թմրեցնէ , քարուտ ճամբուն վրայ ձիերու ոտքի ճայն

լսեց, սկսաւ աւելի բարձրաձայն հառաչել, յուսալով որ կը լսեն և արդարեւ քիչ մը վերջը երկու ձիաւորներ իր քովը կանգ առին: Մէկուն վրայ մեծ վերարկուով ծածկուած աղնուական մը նստեր էր, և միւսին վրայ պինեալ ծառայ մը:

Աղնուականը մթնշաղի վերջին նշոյլներովն նշմարեց այն փոքրիկ էակը, որ յուսահատ ու անօթութենէն մեռնելու վրայ էր:

« Ա՛հ ինչ է, ըսաւ, իւր մտերիմին ծայրովն անոր դպչելով, ոչակից կ'ուզա՞ս և ո՞ր կ'երթա՞ս: »

— Մըլէօնէն կուգամ և կ'ուզէի Օրլէան երթալ, յարեց խեղճ տղեկը. բայց սրունքներս ալ չեն կրնար ինծ կրել եւ անօթութենէս կը մեռնիմ:

— Դէմքդ հաճելի է ինձ, ըսաւ աղնուականը. վերջէն ծառային դառնալով՝ յարեց. « Օ՛ն, Բիէռ, քիչ մը ըմպելի տուր այս տղուն, որ ինքզինքը դտնէ, վերջէն գայն պարկի մը պէս իմ առջիս դիր, իմ ձիս քուիլինէդ ազէկ կ'երթայ, և ճամբան սա փոքրիկ թշուառականը իր պատմութիւնն կը պատմէ ինձ՝ երբ արթննայ: »

Ծառայն տիրոջը հրամանները կատարեց և քանի մը վայրկեանէն երկու ձիերն արագաքայլ ճամբայ ելան: Ըմպելին և ձիերու շարժումն մէկ քանի վայրկենի մէջ տղան սթափեցին: Աղնուականին

Բիէր ըմպելի կուտայ տղուն

— Մըլէօնէն կուգամ և կ'ուզէի Օրլէան երթալ, յարեց խեղճ տղեկը. բայց սրունքներս ալ չեն կրնար ինծ կրել եւ անօթութենէս կը մեռնիմ:

— Դէմքդ հաճելի է ինձ, ըսաւ աղնուականը. վերջէն ծառային դառնալով՝ յարեց. « Օ՛ն, Բիէռ, քիչ մը ըմպելի ձիուն հաւեսին լաւ մը կցուելով՝ եւանդադրին չնորհակալ եղաւ անոր:

Օ՛հ, քանի որ սոսկալուած ենք սա պէշ գառի վերէն ելլելու համար ծանր քալել, պատմութիւնդ ըսէ ինձ և մի՛ սուտ, ըսաւ բարի աղնուականը:

— Ա՛հ, ճշմարտութիւնը չպիտի ծածկեմ, թէ և ինձի համար ամօթալի և տըխուր է, բայց չեմ ուզեր խաբել զձեզ

որ ինձ նման խեղճի մը կեանքը վրկեցիք :

— Մոխիկ կ'ըսեմ :

— Անուշս ժաք է, Մըլէօնցի խեղճ մանրավաճառի մը որդի եմ, որ եկեղեցւոյն թաղը կը բնակի :

— Ես ալ Մըլէօնցի եմ, յարեց ազնուականը. չարունակէ :

— Երկու քոյր ունիմ, որք ինձմէ մեծ են, և ախորժանօք հօրս արուեստին կը հետեւին, մինչդեռ ես ամենեւին հակ մը չունէի առնել անկէ : Մայրս միս ա-մինէն աւելի կը սիրէ և տեսնելով որ տըղաւած զրքերը շատ կը սիրեմ, միս ղըրկեց հօրս կաթքին հակառակ, որ կ'ուզէր միս իր քովը պահել և իր արհեստին աշխատցնել. և երբ կարդալս կը տեսնէր՝ միս ծոյլ կը կանչէր : Գիրքերու համար այս միտումս խիստ փոքր կի երբ ունէի : Երբ կիրակի օրերը եկեղեցի կ'երթայի, առջի արարողութենէն միջոցին աչքս քահանային ղեկեցիկ ղիրքերուն էր, և կ'ուզէի զանոնք դողնալ : Ասոնք այնպիսի բնազդումներ են՝ որ մեր ձեռքը չէ, և չեմ կարծեր որ ամէն առեն զանոնք մեզ ներընչողն սատանան ըլլայ : Խիստ շուտ կարդալ սորվեցայ՝ չեմ դիտեր ինչպէս: Լատիներէն Սաղմոսներն ալ կը կարդամ ու քիչ մ'ալ կը հասկնամ. բայց դպրոցին զրքերը կը կարդայի, ես ինքս դիրք չունէի. վասն զի շատ սուղ էր : Մայրս միշտ կը խոստանար որ ղեկեցիկ Սաղմոս մը դնէ ինձի. — բայց ամիսներ կ'անցնէին և պէտք եղած ատակը չէր կրնար ժողվել : Հայրս կը հակէր անոր վրայ և չէր թողուր որ ատակ մը մէկ կողմ դնէ : Իրաւ է թէ շատ ազքատ էինք և ամէնուն աշխատութիւնն հազիւ կը բաւէր զամէնքս ապրեցնելու : Միայն ես չէի աշխատէր. և հայրս ամէն օր այս բանս երեսիս կ'ուտար կոշտութեամբ. սակայն ինձի կ'երեւար որ միտքս կ'աշխատէր. մինակ ձեռներս չէին ուզեր արուեստ աշխատութիւնները շարունակ կատարել :

« Երէկ մայրս քոյրերուս հետ բուռը դացեր էր՝ մեր կերած խոշոր սև հացերը թրելու և եփելու, և հայրս գործով պէտք եղաւ որ դուրս ելլէ :

« Գոնէ խանութին նայէ, անպիտան ծոյլ, ըսաւ ինձի, և չըլլայ որ բանի մը դպչիս :

« Սպառնական շարժուա մ'ընելով ինձի դուրս ելաւ : Ես ալ խանութին դուռը կեցայ և սկսայ անցնող դարձողները դիտել : Ցանկարծ տեսայ որ դրքեր ծախող մը կ'անցնէր և դէպ ի եկեղեցին ու ղըպրոցը կ'երթար :

« Մօտեցէք, ըսի անոր, և թողէք որ ձեր դեղեցիկ դրքերը քիչ մը դիտեմ. վասն զի, ինչպէս որ կ'ըսէ առածը, դիտելն սակով չէ :

— Սակայն ժամանակ կը կորսնցնեմ, ըսաւ դրածախը, դործ ունիմ, և եթէ գնելու միտք չունիս՝ վար չեմ առներ դրքերս :

— Վար առէք ըսի, կրնամ ձեզմէ դիրք մը դնել : Այս խօսքը չեմ դիտեր ինչպէս եղաւ որ ըսի, և ան եղաւ զիս կորսնցնողն. վասն զի ըսելէս ետեւ՝ չունէի զղջիկ լսնալ, վախնալով որ դրածախը վրաս կը խնդայ : Խանութին մտաւ, շատաւ ծրարը բացաւ և Լատիներէն Ս. Աւետարան մը ցուցուց ինձի, որուն շատ հաւնեցայ :

— Ասոր դինը մէկ սկուտ է, վար չընկլար, ըսաւ դրածախը, բայց կ'երեւնայ որ քեզի համար շատ սուղ է, յաւելցուց ծաղրական ձայնով մը՝ որուն շատ բարկացայ :

— Կեցէք քիչ մը, ըսի հաստատամտութեամբ, և մտեննալով այն դպրոցին, ուր որ կը դնէր հայրս առուտուրի ստակը, շարժեցի, բացի և մէջէն սկուտ մը առնելով՝ դրածախին տուի :

« Երբ դրածախը աներեւութացաւ,

դիրքս չապիկիս մէջ պահեցի, կը դողայի, կը վախնայի, հասկցայ որ ըրածս գողութիւն էր, կ'ուզէի գրածները կանչել, բայց չատ ուշ էր։ Ի՞նչ ընէի. հայրս կընար գալ, և կ'զգայի որ իր բարկութիւնը կայծակի պէս պիտի իջնէ վրաս։ Գոնէ եթէ մայրս հոն ըլլար, կրնար պաշտպանել, բայց նա բացակայ ըլլալով՝ կըզգայի որ կորսուած եմ։ Սոկումէս խանութին դուռը վրայ ըրի, վազելով մինչեւ տանը վերնայարկը ելայ եւ փոքրիկ չաւիրանը մտայ, ուր կը պատկէի. անկողնոյս վրայ նստայ, և ձայն ձիւն չհանելով, հեռադիտակը եղայ դիրքս նայելու. չապիկիս մէջէն հանեցի և սկսայ Բրիստոսի չարչարանաց գեղեցիկ նկարագրութիւնը կարդալ։ Լատիներէն բառերը կէս մը կը հասկնայի, և այնքան միտք կը հոգնեցնէի զանոնք բոլորովին հասկնալու համար որ, քիչ քիչ մոռցայ ըրածդէշ գործս, հօրս բարկութիւնը, գլխուս պատահելիք պատուհասը, ամէն բան մոռցայ, բայց ի Սուրբ Աստուածէս։

Կ'երեւնայ որ քեզի համար սուղ է. (էր 14)

« Բայց յանկարծ խանութին պօռտլու ձայներ լսուեցան, հասկցայ որ հայրս եկեր էր և ինձի դէմ կը բարկանար. դուշակեցի որ մայրս կը չանար պինքը կազդուրել և չէր յաջողեր։ Ո՛հ, այն վայրկենին կ'ուզէի մահկ մ'ըլլալ, որ կաուս մը պիս ուտէ։ Գիրքս անկողնոյս մէջ խոթեցի և ես ալ անոր տակ ծածկուեցայ։ Ինչ մը վերջը լսեցի որ վեր կ'ելլէն, կարծեցի որ հայրս էր, և արդէն հարուածներու կարկուտ մը կ'զգայի, սակայն քիչ մը ապահովուեցայ, վասն զի լսեցի որ այդ քայլերն թեթեւ էին և մայրս կամ քոյրերէս մէկն էր եկողը։ Դուռը զարկին։ «Ես ե՛մ, ժանն իմ չուտ բայ» ըսաւ մեծ քոյրս։ Բացի, բայց նեղս մնալուն պէս՝ նորէն դողցի։

«—Ակէց երթալու է, ըսաւ։ Հայրս կ'ուզէ զքեզ սպանել, կ'ըսէ թէ գող մ'ես և գողցիդ ըստակ ես առեր։

«— Սկուտ մը ա՛լի՝ սա գիրքը դնելու համար, ըսի, Ս. Աստուածաբանը ցոյց տալով։

« — Դարձեալ ըրածդ գողութիւն է ըսաւ քոյրս, խըստութեամբ, պէտք է հեռու տեղ մը երթաս պահուըտիս. վասն զի հայրս, որ կը կարծէ թէ քաղքին մէջ կը պտըտի, երդուընցաւ որ եթէ գքեզ ձեռք ձգէ, կամ սպաննէ և կամ ոստիկանին յանձնէ իրը գող։ »

(Շարունակելի)

ԿԲԱԿ

Մեծ ապակիի տակ վառուած մոմ մը դրէք, բոցը քիչ քիչ կը սկսի ւակարանալ, դեղնիլ, նրբանալ, պատրոյգին վերի ծայրը կուգայ և կը մարի՝ սպիտակ ծուխ մը հանելով։ Բոցը մարեցաւ՝ աւ ի չդոյէ օդդայ, ինչպէս որ կը մեռնի ապակիի տակ դրուած մոչուանը։ Ըսել է բոցը օդի կարօտ է։ Օդն է որ գայն հրակէզ կ'ընէ։

Մոմի բոցին մէջ չատ մը խաւեր կը նչմարուին. մէջ տեղը մութ մաս մը կայ, եթէ հոն կարելի ըլլար վառօդի հատ մը դնել՝ չ'էր բռնկեր, վասն զի օդը մինչև բոցին կեդրոնը չի կրնար հասնիլ։

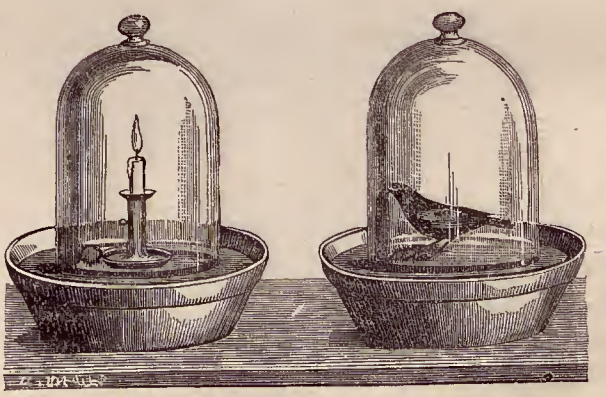

Նայեցէք ինչպէս կ'այրի հրաւառ (քիօզ) կտոր մը, եթէ քիչ մը համբերէք և ուշադրութիւն ընէք, պիտի տեսնէք որ երթալով կը նուազի, կսպառի, կը հանի։ Սպառմանն միջոցին տաքութիւն չառաջ կուգայ, և եթէ սպառումն արագ ըլլայ, տաքութեան հետ մէկտեղ լոյս ալ չառաջ կուգայ, որով կրակը, բոցը կը տեսնուի։

Ինչ որ տաքութիւն չառաջ բերելով կ'սպառի, կ'այրի՝ կրակ է։ Շատ անգամ տաքութիւնը ուժով ըլլալով՝ լոյս չառաջ կը բերէ։

Առանց օդի կրակ չ'ըլլար։ կատարեալ պէս վառ հրաւառ կտոր մը եթէ ապակիի մը տակ դնես՝ մոմին պէս կը մարի. վասն զի կրակն և անոր տաքութիւնն ու լոյսը չառաջ բերողը օդին և վառելի նիւթին միութիւնն է։

Պիտի փորձեմ հասկցնել թէ՝ ինչպէս օդին և վառելի նիւթին միութենէն կրակ չառաջ կուգայ։

Առէք խոռոչ պնակ մը և մէջը քիչ մը ջուր լցէք, ջուրին վրայ դրէք կտոր մը կլոր փայտ կամ սունկ։ Անոր վրայ ալ դրէք վառուած մոմի կտոր մը։ Մոմն ու սունկը ապակեայ երկայն զանգակով մը ծածկեցէք։ Բոցը կը ճարի, սակայն դիտեցէք որ՝ ջուրը ապակիին մէջ լենալով՝ օդին մէկ մասն աներեւութացած է, և այս պատ մը օդը բոցը դրաւած է, և այդ փորձիկ պաշարին չնորհիւն է որ քիչ մ'առեն վառ կը մնայ։ Եթէ մոմին տեղ կտոր մը հրատ դնէք՝ մի և նոյն բանը կը պատահի։

Ուստի ո՛և է կրակ, ո՛և է սպառումն, ինչպէս կ'ըսեն գիտունք, կը կայանայ օդին և մոմի, հրատի, փայտի կամ թղթի նման նիւթի մը միութեանը մէջ։ Ուստի կրակը միշտ վառ պահելու համար՝ պէտք է չարունակ երկու նիւթերն ալ նորոգել, վառելին և օդը։ Վառելի կը կոչուի ինչ որ կրնայ այրիլ օդին չօչափմամբն. ինչպէս են հանքածուխ, ածուխ, փայտ, հրատ, մոմ, ձէթ, բէթրոլ, եւն։

Սկզբով փայտը կամ ածուխը կտոր մը մոխիր կը թողու, որ իւր բաղադրութեանը բաւական կը նմանի՝ այսինքն հող և աւազ։

Բայց չատ նիւթեր ալ կան որ կ'այրին առանց մոխիր ձգելու։ Անոնք ընդհանրապէս ուժով լոյս մը կ'արտադրեն. այսպէս են մոմը, ձէթը, բէթրոլը։ Կ'երեւի

թէ կրակը, բոցը զանոնք կ'անհետեւեցնեն, կ'ոչնչացնեն:

Բայց ասիկայ երեւոյթ մ'է. կրակը բան մը չ'ոչնչացներ. հասլա վառելիներն կը կերպարանափոխէ:

Տաքցած ջուրը չ'ոչնչանար, այլ արտադրութեամբ շոգիի կը վերածուի. թէ և շոգին ալ չ'երեւնար մինչեւ որ չի պաղի: Նոյնպէս օդին միացող վառելին ալ կազ կը դառնայ, տեսակ մը օդ, որ չի տեսնուիր և մթնոլորտին մէջ կը տարածուի:

Գիտէք թէ կրակը սովորաբար ինչ բաներու կը դործածեն. եթէ կրակը չ'ըլլար, պիտի ստիպուէինք կերակուրնիս հում ուտել և ձմեռը ցրտէն դողալ:

Կրակը լաւ վառելու համար քիչ մը խնամք պէտք է: Կրակարաններուն վրայ խուրձի ճիւղեր պէտք է շարել, վերջը վրայէն կտորներ, մէկ մէկէ բաւական հեռու, որպէս զի օդը կարենայ շրջան ընել, ապա խոխի ճիւղերուն տակ վառելիքի կամ տաշեղի կտորուանք դնելու է: Ընդհանրապէս կրակը ատանկ կը վառուի, և մուխը քանի մը վայրկեան սենեակը կը լեցնայ: Այս անպատեհութիւնը տեղի չ'ունենալու համար, պէտք է նախ վրայէն վրայ թուղթի կամ տաշեղ վառել: Երբ խողովակին օդը տաքնայ՝ վեր կ'ելլէ, և անոր տեղ կ'անցնի սենեակէն եկած պաղ օդը որ փուքի պաշտօն կը կատարէ, և այն ատեն պէտք է ահա վառել վրայէն ներքեւ դրուած թղթի կտորները: Այս փոքրիկ մանրամասնութիւնները մի՛ մոռնաք, վասն զի ամէն բան կարելի եղածին չափ աղէկ ընելու է:

Բնութեան մէջ կրակը զանազան ձեւեր ունի. գլխաւոր աղբիւրներն են արեւն ու հրաբուղխները:

Հրաբուղխ կը կոչուին այն տարօրինակ կրակներն՝ որք ատեն ատեն երկրիս ընթացքէն կ'ելլեն՝ բոցեր, շոգի, մուխ, մոխիր և քար ժայթքելով:

Արեւը բնական անհուն վառարան մ'է: Անոր տաքութենէն օգտելու համար պէտք է կեդրոնացնել զայն հայելւոյ մը կամ խոշորացոյցի մը միջոցաւ և զայն զանազան նիւթեր բռնկցնելու և մինչեւ անդամ կերակուր եփելու գործածել:

Գիտէք թէ ամէն տեսակ շոգեշարժ մեքենաներն ինչ ծառայութիւններ կը մատուցանեն մեզ: Լաւ ուրեմն, եթէ կրակ չ'ըլլար, ո՛չ շոգենաւ կ'ունենայինք, ո՛չ շոգեկառք, և ո՛չ բոլոր այն մեքենաները, որք գործարաններուն հոգին են:

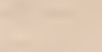

ՀՕՐԵՂԲՕՐ ՄԸ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

—

Սիրելի՛ եղբօրորդիս.

Քու տարիքդ ունեցող տղայ մը՝ իր մանկական զբօսանքներէն և զուարճութիւններէն պէտք է որ ալ եամ կենայ, և սկսի ճշմարիտ քրիստոնէի և բարի մարդու մը պարտականութիւններն ճանչնալ:

Զքեզ միշտ չսիրեմ ճանճրացնեմ շարունակ իմ խրատներովս, բայց պիտի յիշեցընեմ քեզ՝ ունեցած պակասութիւններդ, զորս կը տեսնեմ քու վրադ. և կ'յուսամ, որ ինչպէս իմ պարտականութիւնս է ուղիղ ճամբան ցոյց տալ, նոյնպէս քու կողմանէդ ալ կ'աշխատիս նոյն ճամբէն քալել՝ որ թէև նեղ և փշոտ է, բայց վերջը ընդարձակ և զմայլելի դրախտ է:

Սիրելիս, պարկեշտութիւնը՝ որ և է հասակի և մանաւանդ պատանեկաց զարդը ու վայելչութիւնն է. մաքուր և գեղեցիկ հայելւոյ մը կ'նմանի, ամենաթեթեւ շունչ մ'անդամ վրան բիծ կ'ընէ ու պայծառութիւնը կորսնցնել կուտայ: Բայց հայելւոյն վրայի արատը չուտով կը-

նայ ընդունիլ և իր առջի պայծառութիւնը տրուիլ : Իսկ պարկեշտութիւնը անգամ մ'արատաւորելէն ետեւ՝ իւր առջի պայծառութեան վերադարձնելը անկարելի չ'է , բայց շատ դժուարին է :

Ցարդէ պարկեշտութիւնը որ և է կերպիւ , յարդէ թէ խօսքով և թէ դործով : Երբէք բերնէդ այնպիսի խօսք մը չի հանես՝ որնոր պարկեշտութեան դէմ ըլլայ : Երբէք քու հաւատարակիցներուդ և քեզնէ փոքրերուն առջև այնպիսի խօսքեր մ'ըսէր , որնոր քեզմէ մեծերուն , պատուաւոր և մեծարոյ անձանց առջեւ զրուցելու չ'էիր համարձակէր : Եթէ քու առջեւդ մէկը պակասութիւն ընելու ըլլայ, քու լսելիքդ ու տեսնելիքդ անկից դարչելդ յայտնէ : Ա.յսպէս վարուիլը՝ լսողին աղէկ դաս մը կ'ըլլայ , իսկ խօսողին մեծ պատիւ կ'ընէ , և ուրիշ անգամ իւր առջևն անպատշաճ խօսքեր խօսելէն կ'զդուշանան :

Չ'ըլլայ որ այսպիսի խօսքերը թեթեւ ու անվնաս բանի մը տեղ դնես : Դուն առաջ ինքզինքդ յարդէ , բոլոր անպարկեշտ խօսքերէն ղդուշանալով և ընկերականց կենաց մէջ՝ ոչ դործով և ոչ խօսքով պարկեշտութեան կանոններուն դէմ բան մը չ'ընելով , այն ատեն ուրիշներն ալ ստուդիս զքեղ կ'յարգեն իրրեւ ճըշմարիտ պարկեշտ մարդ :

ՓՈՒ ՀՕՐԵՂԲԱՑՐԴ

ՆԱԻԱՊԵՏԻՆ ԾՈՒՆԸ

—

ԳԼՈՒԽ Ա.

« Ջէրօն ուր է , հարցուց ժան Բիկո իր կնոջը՝ երբ ապուրը կերաւ . կերակուրի ատեն սովորած եւմ միշտ հոս տեսնելու, և եթէ հոս չի դտնուի՝ կարծես մէկ կողմը պակաս է :

— Փակեցի դինքն , » պատասխանեց պաղուհեամբ այն կինն , որու կ'ուղղուէր այս հարցումն , և որ նոյն ինքն տիկին Բիկոն էր , երբեմն օրիորդ Լիզ Լըհալլէօ , հողագործի մը աղջիկ , Օնֆլէօր սիրուն քաղքին չրջակայները ծնած , և վեց տարի ի վեր ամուսնացած ժան Բիկո ազնուն նախկին նաւապետի մը հետ , որ ծովու և ցամաքի վրայ պատուաւոր կերպիւ վաստակած փոքրիկ հարստութիւնն կը վայելէր :

« Ինչո՞ւ փակեցիր — չարունակեց ամուսինն :

— Վասն զի կերակուրի ատեն անտանելի է . չի՞ բաւէր որ ամբողջ օրն արդէն ոտքերնուս տակն է անդադար : Գոնէ ժամ մը մեզ հանգիստ թողու : »

Պ. Բիկո դեռ կը խօսէր , երբ վիքթօռա , կայտառ դեղջուհի մը , սեղանատունը մտաւ ու ապուրը վերցնելով՝ ճուկ բերաւ ,

Դուռը բացուած ատեն՝ միջահասակ , բայց խիստ առոյդ չուն մը , ուրականի մը պէս սենեակը նետուեցաւ , խենթի պէս երեք անգամ սեղանին բոլորտիքը դարձաւ , խնամօք մաքրուած ու փայլուն ափսեները իր երկաթի նման ժանիքներովը քերթեց , աթոռ մը վար ձգեց , թաթին մէկը նետեց դեռնոը մուցուած պնակի մը վրայ , և դեղին , կանանչ ու կարմիր պապակայ մը , որ իր ուտելիքի համեմունքով կեցեր էր , դիւահար հանելով , անոր անէծքներն ու բարկութիւնը վրան հրաւիրեց :

Տիկին Բիկոյի աչաց մէջ անանկ փայլակ մ'անցաւ , որ սուր երկաթներու պէս վայլեցան : Կ'երեւնայ որ Ջէրօ այդ նայուածքը նչմարեց , վասն զի յանկարծ խաղաղեցաւ , դնաց ափրոջը աթոռին ետին

ապաստանեցաւ , դողալով ։ կծկտելով եւ վախնալով որ մի՛ գուցէ դինքը նոր բէն բանտարկեն ։

« Սա անիծած կենդանիէն դիս չպիտի՛ ազատես , հարցուց Լիզ իր ամուսնոյն՝ խիստ ճայնով մը ։

— Ձիս այնքան կը սիրէ , պատասխանեց Ժան Բիկօ անուշադրեաբար , որ մեծ բարիք մը կ՛ընես ինձ , եթէ անոր չի դպչիս ։

— Է՛ , դու ալ ապերախտ չ՛ես , յանդիմեց ցասկոտ կինը · և եթէ անոր ու իմ մէջտեղս ընտրութիւն մ՛ընել պէտք ըլլար , դիտեմ թէ ո՞րերնիս կ՛ընտրէիր ։

— Բայց ինչո՞ւ այդպիսի բաներ չ՛ըսէր քեզի դէմ , ըսաւ Ժան Բիկօ անանկ պարզամտութեամբ մը , որու մէջ քիչ մը խորամանկութիւն կար ։ Սակայն , վա՛ռ Աստուծոյ , դիտեմ որ ըսածիդ դու ալ չես հաւատար ։ Դու դիս կ՛ճանչես · դիտես որ գքեզ չատ · · · Թերևս իսկ չավիաղանց կը սիրեմ , և տկարութիւնս չարաչար կը դործածես ։

— Սակայն , ըսաւ տիկին Բիկօ , աս սոսկալի կենդանին կեղտակուրի ատեն հոս է · · · դիտեմ որ երկուքնուդ ալ ուզածնայս է ։ »

Ժան Բիկօ ոտքի ելաւ , և առանց պատասխանելու , կամաց մը Զէրօ՛ , կանչեց ։

Շունն հասկցաւ որ այս անգամ անօդուտ է դիմադրել · ոտք ելաւ , թողուց տիրոջն աթոռին տակ նստած տեղն , ուր այնքան հանգիստ էր · և անոր տակէն դնաց ։

« Եկո՛ւ , խե՛ղճ Ծերուկս , ըսաւ Ժան Բիկօ զայն ճայնիւ ու ձեռքը չոյելով , երբ սեղանատունէն դուրս ելան · դիտես որ ա՛լ հոս ուզածնիս չենք կրնար ընել ։ իմ

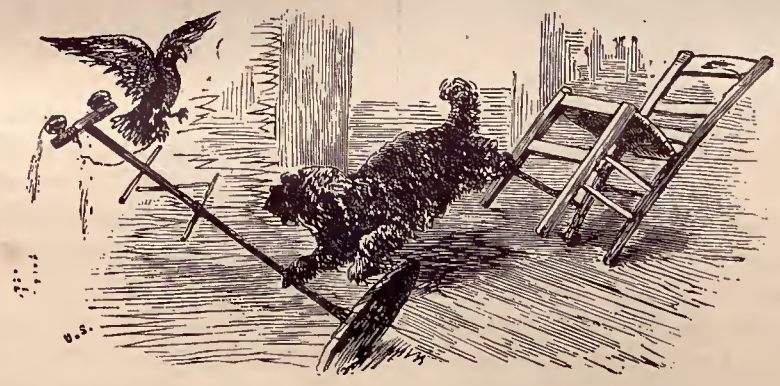

Դիւահար ճանելով՝ ամոր աճէծքներն ու բարկութիւնը · · · (երես 18)

ամուրիութեանս տաեղին պէս չ՛է ։ »

Շունը տանը կից տեսակ մը լուացարանի մէջ վակեց , և ապահով էր որ կեղտակուրի տաեն ոչ ոք անոր դուռը պիտի բանայ — յետոյ սեղանատուն դարձաւ դվսիկոր , զգալի կերպիւ տխրած , և առանց բան մ՛ըսելու՝ դնաց տեղը նըստաւ ։

(Շարունակելի)

ԽԱՂՔ ԱՂՋԿԱՆՑ

—

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԳԷՍ

Ուրաքանչիւր աղջիկ նուագարան մը կը զարնէ, իբր թէ՝ մին բազկին վրայ ջուրմակ զարնելու ձեւը կ'ընէ, ուրիշ մը սըրինգ զարնելու պէս մատները կը շարժէ, մին ալ ծունգերուն վրայ դաշնակ կը չալէ, որ մէկն ալ քնար կամ կիթառ։ Այն որ նուագապետի դերը կը կատարէ, երբեմն մէկ և երբեմն ալ ուրիշ նուագարան մը կը զարնէ։

Այն վայրկենին որ նուագապետն այս ինչ նուագարանը կը զարնէ, նոյն նուագարանը զարնող աղջիկը պէտք է նուագելէ դադրի։ Եթէ ուշադրութիւն ընելու չըլլայ՝ խաղէն դուրս կ'ելլէ, և այս է իւր պատիժը։

ՀԱՆԵԼՈՒԿ 1.

—

ԽՕՍՈՒՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑ

(Զրօ) 0 ներուն տեղ գրեր դնելով՝ պէտք է բառեր կազմել։ Մէկին 0 ին տեղ գրուելիք գիրը՝ մի և նոյն սկզբնատառն է բոլոր բառերուն համար։

Յաւելեալ գրերն հանրածանօթ առածմը կը ձեւացնեն։

Սոյն հանելուկը նախ եւ առաջ լուծողին կը խոստանամք ընծայել Բուրաստանիս մէկ ամբողջ տարեկանը։

Մեզ ղրկուած նամակներն մինչև Յունվար 20 կ'ընդունինք, և յետագայ Տետրով կը հրատարակենք ամէնէն առաջ լուծողին անունը, և խոստացեալ պարգեւը իրեն կ'ուղարկենք։

– Նամակներն պէտք է ուղղել առ հրատարակիչս Բուրաստանի. — կ. Պոլիս Սուլթան Համամ թիւ 14, Զարդարեան Տպարան։

معارف نظارت جليلهسنك خصوصى طبع وتشئاولنمشدر

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ — Ն. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ՈՒ Ս. ՏԻՎԱՆԵԹԵԱՆ

ի Տպարանի Զարդարեան. — Պոլիս, Սուլթան – Համամ թիւ 14